

Chov zakrslých koz – holandského typu

V současné době je v České republice uznané plemeno „koza zakrslá – holandského typu“. Toto plemeno má již vypracovaný a schválený standard a hodnotitelská kritéria pro kontrolu užitkovosti a má také založenou plemennou knihu.

Toto zájmové plemeno k nám bylo importováno převážně z Holandska, kde je velmi rozšířené, a proto se tomuto plemenu u nás říká „holandská zakrslá koza“. Pro nás je proto Holandsko zemí původu a mělo by se dbát, aby tato zvířata také odpovídala standardu země původu.

Asi před čtyřiceti lety byly tyto zakrslé kozy dovezeny do holandských zoologických zahrad z Afriky, původně jako krmení pro velké kočkovité šelmy. Ovšem mezi návštěvníky zoo si získaly ohromnou popularitu, a tak se začaly chovat pro radost i v chovech mimo zahrady, a to nejen v Holandsku, ale i v Belgii.

V sedmdesátých letech už byl počet chovatelů tak velký (okolo 1000), že založili Holandskou národní federaci chovatelů zakrslých koz, vypracovali standard a založili plemennou knihu. V dnešní době je nejčastější počet zvířat v chovu mezi 5 až 35, počítáno v zimě po prodeji kůzlat. Několik chovatelů má ve stádě i více než 50 koz, a jeden dokonce více než 100 koz!

Chovatelé těchto zakrslých koz se v Holandsku v zásadě rozdělují na dvě kategorie. První kategorií jsou chovatelé, kteří

jsou organizováni v „Národní holandské federaci chovatelů zakrslých koz“ a produkují standardní zvířata s průkazem původu a se zvířaty objíždějí výstavy. Na těchto výstavách se předvedené kozy přeměřují a hodnotí tak, aby se hlídala standard tohoto plemene. Zvířata, která nesplňují podmínky tohoto výběru, zpravidla končí u druhé kategorie chovatelů, kteří mají svá zvířata jen pro svoje potěšení a na vypásání pozemku. Tyto chovy však bohužel také odchovávají potomstvo, tato kůzlatka si kupují obchodníci se zvířaty a bez jakékoliv veterinární kontroly a dalších dokladů je dováží i do Česka jako „pravé holandské kozy“. Jedinou výhodou

takových zvířat je jejich nákupní cena, která může být okolo 20 eur, což je desetina ceny standardních zvířat s rodokmenem. I já jsem začínal s chovem zakrslých koz s potomky takových zvířat, tak jako možná všichni chovatelé v Česku. Po zjištění tohoto stavu jsem se rozhodl tuto situaci poněkud změnit a dovezl jsem z Holandska pravděpodobně první zvířata s rodokmenem v České republice.

Protože označení tohoto plemene jako „holandská zakrslá koza“ je v Česku zprofanované, tak se nadále budou zvířata s průkazem původu (POP) tohoto plemene oficiálně nazývat „zakrslá koza“ s možným dovětkem „holandského typu“.

Protože i toto zakrslé plemeno je podle veterinárního zákona hospodářské zvíře, jeho plemenná kniha a vystavování POP je v kompetenci Svazu chovatelů ovcí a koz (SCHOK), a proto byl založen Klub chovatelů zájmových plemen ovcí a koz, který bude hájit zájmy chovatelů těchto plemen. V nedávné době byl vypracován a schválen standard pro zakrslé kozy a jsou zpracovaná i hodnotitelská kritéria pro kontrolu užitkovosti a hodnocení na nákupních trzích.

riabilitu genofondu pro zdravý a kvalitní vývoj plemene spolu s udržením jeho charakteristických vlastností.

Jak nejlépe začít s chovem zakrslých koz

Nejdříve si sami musíme kladně odpovědět na několik zásadních otázek:

Mám pro zakrslé kozy vhodný pozemek, nejlépe pastvinu, ne jenom výběh s dobrým oplocením? Mám také vhodný přístřešek? Jsem schopný zajistit dostatek krmení a vody i v zimě? Působí v mém okolí ochotný veterinář pro případ vážného zdravotního problému kozy? A v neposlední řadě si musím odpovědět na otázku, co od chovu očekávám. Pokud tohle všechno mám, tak mohu začít s nákupem kvalitních zvířat, a to nejlépe s průkazem o původu (PoP). V současné době je chovů, které odchovávají tato kvalitní zvířata, jen několik a jejich produkce je rychle rozprodána.

Ustájení zakrslých koz

Velikost chlívků je daná předpokládaným počtem chovaných zvířat. Pokud uvažujeme i o kozlíkovi, musíme počítat s tím, že mimo připoštění ho buď budeme mít odděleného, nebo se smíříme se skutečností, že se nám budou kůzlati rodit v jakoukoliv roční dobu, což není optimální. Doporučená velikost chlívků je 1,5 m² na zvíře a 2,5 m² pro kozu s kůzlaty.

Kozám stačí přístřešek proti dešti, slunci a větru. Kozy špatně snášejí vlhko a průvan. Pro zimní období je lepší uzavíratelný chlívek, který zavírám hlavně na noc. U nás jsou všechny kozy ve společném chlívků, jen v období porodů má každá koza svůj box o velikosti 2×1,2 m, aby měly svůj klid na

porod a první dny po porodu. Když jsou kůzlati v pořádku, tak jdou po dvou dnech zase do společného chlívků s možností venkovního výběhu.

Kozlíci mají u nás vlastní dvojdoměk s oddělenými výběhy. Během roku jsou oba plemeni v tomto prostoru, který je úmyslně na opačném konci chovatelského prostoru, než jsou kozy. Tímto způsobem je zajištěno, že se kozlíci neperou, když nevidí a necítí rozpraskané (říjící) kozy. Mladí kozlíci jsou po odstavu také umístěni do tohoto prostoru. Jsou zde do bonitace, po které odcházejí k novým majitelům.

U nás připouštíme kozy v listopadu, aby porodily v dubnu, do teplejšího počasí. Koza je březí 145 až 155 dní, nejčastěji rodí okolo 150. dne.

Odchov kůzlat

Zakrslé kozy v převážné většině případů rodí bez pomoci. Po porodu je dobré zkontrolovat odstříknutím mléka, zda jsou mléčné kanálky volné, a dohlédnout, aby se kůzla

ta co nejdříve napila, neboť krátce po porodu má mlezivo obsažené v mléce nejsilnější účinky pro vytvoření imunity kůzlat. Kozlíci se odstavují ve věku tří měsíců, po této době jsou již nebezpečně plodní a mohli by oplodnit i matku, což je nežádoucí. Kozíčky mohou zůstat pod kozou déle, ale po třech měsících se také mohou odstavit, třeba za účelem prodeje. Ve druhém měsíci života mají kůzlati již dostatečně vyvinuté předžaludky a mohou přijímat pevnou potravu.

Krmení

Každý chovatel zakrslých koz je krmí jinak. U nás se osvědčilo nabídnout kozám seno i v pastevní sezoně. Ony si samy vezmou tolik sena, že jim potom ani mokrá pastva nedělá žádné zažívací problémy. Dostatek pastvy, čerstvá pitná voda a mineralizovaná liz jsou samozřejmostí. U nás navíc krmíme kozy speciální granulovanou doplňkovou krmnou směsí pro ovce a kozy. Dále je možné kozám podávat v rozumném množství ovoce, zeleninu, obiloviny. Protože se jedná o zájmové plemeno, a tudíž nevyžadujeme na

kozách masné přírůsteky či nádoj mléka, tak obiloviny, šroty a cukrovarnické rýžky a další energii nedoporučuji podávat. Také je dobré občas podat minerální směs na doplnění minerálů a stopových prvků do organismu zvířat. Velkým nešvarem v chovu koz je podávání jakéhokoliv pečiva. Při krmení i dobře usušeným pečivem může velmi snadno dojít k acidóze bachoru, která zastaví činnost bachoru a následkem toho může zvíře dokonce uhynout. Dbejte na informovanost i lidí z okolí, aby vám kozy nekrmili něčím nevhodným. Pokud chcete kozám podat pamlskek, tak raději nakrájejte jablko či mrkev.

Nákup

Při vlastním nákupu prvních koz si zamyslete, zda chcete odchovávat kůzlata, nebo chcete jen několik koz na vypásání a pro radost. Pokud neuvažujete o odchovu, doporučuji pořídit minimálně dva a raději více kastrových kozlíků, kteří nezapáchají, jsou v pohodě a mazlíčci. V žádném případě byste neměli chovat jednu kozu či kozlíka. Nebude v pohodě, bude mečet a hledat parťáky, je to stádové zvíře a potřebuje společnost. Další výhodou je nízká nákupní

cena kozlíků nevhodných do dalšího chovu, bez průkazu o původu. Naopak, když budete chtít odchovávat kůzlata, pak musíte nakoupit kozlíka se státním registrem plemenníka nebo jezdit připouštět kozy právě k takovému kozlíkovi. Tak je nastavena legislativa. Bohužel ve většině chovů zakrslých koz je praxe taková, že se připouští kozlem bez státního registru plemenníka. Dokonce se někde připouští stejným kozlem i jeho vlastní dcery!

Veterinární péče

Základní veterinární péče spočívá v ošetřování paznehtů a odčervování. U paznehtů je to jednoduché, minimálně dvakrát do roka provedu kontrolu a následnou korekturu ostříháním přerostlé rohoviny. Četnost korekce je dána povrchem, na kterém se kozy převážně pohybují, a záleží také na genetice konkrétního zvířete. Některé kozy se musí stříhat častěji.

S odčervěním je to už složitější, protože každý chovatel to řeší podle svého nebo podle doporučení veterinárního lékaře. U nás provádíme třikrát do roka koprologický rozbor bobků a na základě výsledku přistoupíme k odčervění paticími příprav-

kem s konkrétní účinnou látkou. Příliš častým odčervováním bez rozboru se vytváří rezistentní kmeny červů, na které je pak odčervovací látka neúčinná.

Povaha zakrslých koz

Naše zakrslé kozy jsou velmi přátelské povahy, a to i kozlíci. Bohužel si je někteří chovatelé rozmazlí takovým způsobem, že se – hlavně kozlíci – mohou stát vlezlymi, až agresivními. U našich kozlíků se běžně pohybují naše vnučata i cizí děti od věku dvou let. Toto plemeno je totiž velmi vhodné pro malé chovatele. Není problém vzít zakrslou kozu na procházku na vodítku.

Při nákupu svých zakrslých koz si dávejte velký pozor na křížence s takzvanou „kamerunskou kozou“, kteří bývají agresivnější. Ideální je se seznámit osobně s rodiči vyhlédnutého kůzlete, to vám může napovědět, jaké bude v dospělosti. Pokud vás zakrslá koza zaujala, tak se přijedte podívat na kůzlata na některý z těchto kvalitních chovů – www.lamafarma.cz, www.zakatovestranne.wbs.cz, farma-mini-kozicek.webnode.cz.

text: Jiří Švanda,
foto: Pavla Staňková

